

Sygn. akt I ACa 712/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 10 marca 2016 roku

Sąd Apelacyjny w Szczecinie I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSA Dariusz Rystał
Sędziowie:	SSA Edyta Buczkowska-Żuk SSA Marta Sawicka (spr.)
Protokolant:	st. sekr. sądowy Beata Waclawik

po rozpoznaniu w dniu 25 lutego 2016 roku na rozprawie w Szczecinie

sprawy z powództwa Przedsiębiorstwa (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w S.

przeciwko M. C.

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie

z dnia 1 czerwca 2015 roku, sygn. akt I C 570/13

I. oddala apelację,

II. zasądza od powoda na rzecz pozwanego kwotę 5 400 zł (pięć tysięcy czterysta złotych) tytułem kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

SSA E. Buczkowska-Żuk SSA D. Rystał SSA M. Sawicka

Sygn. akt I ACa 712/15

UZASADNIENIE

Powód Przedsiębiorstwo (...) Sp. z o.o. z siedzibą S. wniósł o zasądzenie solidarnie od pozwanych M. C. oraz (...) Sp. z o.o. z siedzibą w P. kwoty 1.000.000 zł tytułem kary umownej na podstawie umowy z dnia 31 grudnia 2009 roku wraz z ustawowymi odsetkami od 30 grudnia 2011 roku do dnia zapłaty oraz kosztami procesu.

Powód cofnął pozew w stosunku do (...) Sp. o.o., a (...) Sp. z o.o. wyraził zgodę na cofnięcie pozwu.

Wyrokiem zaocznym z dnia 25 listopada 2013 roku Sąd Okręgowy w Szczecinie zasądził od pozwanego M. C. na rzecz powoda Przedsiębiorstwa (...) Sp. z o.o. w P. kwotę 1.000.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 30 grudnia 2011 roku do dnia zapłaty (pkt I), wobec pozwanej (...) Sp. z o.o. w P. umorzył postępowanie (pkt II), zasądził od powoda na rzecz pozwanego (...) Sp. z o.o. w P. kwotę 7.217 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego (pkt III) oraz zasądził od pozwanego M. C. na rzecz powoda kwotę 50.000 zł tytułem kosztów sądowych i kwotę 7.217 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego (pkt IV).

Od powyższego wyroku zaocznego pozwany M. C. skutecznie wniósł sprzeciw, domagając się uchylecia wyroku, a także zasądzenia od powoda na jego rzecz kosztów postępowania, w tym kosztów wniesienia sprzeciwu od wyroku zaocznego oraz kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych, wskazując że zastrzeżony w umowie obowiązek zapłaty kary umownej nie zaktualizował się. Ponadto pozwany zgłosił zarzut przedawnienia roszczenia.

Wyrokiem z dnia 1 czerwca 2015 r. Sąd Okręgowy uchylił wyrok zaoczny z dnia 25 listopada 2013 r. w punktach I, III, IV i V i powództwo oddalił, zasądził od powoda na rzecz pozwanego 32.217 zł tytułem zwrotu kosztów procesu oraz nakazał pobrać od powoda na rzecz Skarbu Państwa kwotę 448,26 zł tytułem nieuiszczonych kosztów sądowych.

Sąd Okręgowy ustalił, iż Przedsiębiorstwo (...) Sp. z o.o. z siedzibą S. w 2006 r. było właścicielem działek nr (...) stanowiących nieruchomość zabudowaną o powierzchni 4077m², położoną w N. przy ulicy (...), obręb (...). Na nieruchomości tej znajdowała się baza parkingowa autobusów Przedsiębiorstwa (...) Sp. z o.o., a także dworzec autobusowy.

T. N. prowadzi działalność gospodarczą w ramach której wyszukuje nieruchomości pod inwestycje. Firma (...), powiązana ściśle ze spółką (...) Sp. z o.o. w P., była zainteresowana wybudowaniem sklepu w miejscowości N.. Najodpowiedniejsza okazała się nieruchomość należąca do Przedsiębiorstwa (...) Sp. z o.o., stanowiąca działki gruntu nr (...),.

T. N. kontaktował się z Przedsiębiorstwem (...) Sp. z o.o. któremu przedstawił propozycję nabycia działek gruntu nr (...) na cele wybudowania na nich centrum handlowego.

Z ustaleń Sądu I instancji wynika, że Przedsiębiorstwu (...) Sp. z o.o. zależało na utrzymaniu na działkach funkcji dworca oraz wybudowaniu stacji paliw, z których to urządzeń mogłaby korzystać nieodpłatnie na potrzeby prowadzonej działalności. Samochody należące do spółki Przedsiębiorstwa (...) miałyby tankować na stacji paliw paliwo po cenach zbliżonych do hurtowych.

T. N. skierował do prezesa zarządu Przedsiębiorstwa (...) Sp. z o.o. list intencyjny w którym wyraził chęć nabycia nieruchomości gruntowych istniejących Dworców (...) w N. przy ul. (...) oraz w G. przy ulicy (...) proponując jednocześnie współpracę polegającą na korzystaniu przez Przedsiębiorstwo (...) Sp. z o.o. z nowo wybudowanej przez jego firmę bazy dworcowej, usługowej, jak i z infrastruktury drogowo - komunikacyjnej i technicznej. Wskazał, że na ww. nieruchomości planują wybudowanie centrum handlowo - usługowego, nowych obiektów dworca, usług komunikacji i obsługi podróży wraz ze stacją paliw.

W dniu 18 sierpnia 2006 roku pomiędzy Przedsiębiorstwem (...) Sp. z o.o., a T. N. zawarta została w formie aktu notarialnego przedwstępna umowa sprzedaży, na mocy której spółka Przedsiębiorstwo (...) Sp. z o.o. zobowiązała się sprzedać zabudowaną nieruchomość położoną w N., obręb (...), przy ulicy (...), oznaczoną działkami numer (...), zaś T. N. zobowiązał się tę nieruchomość wolną od jakichkolwiek obciążeń, za podaną wyżej cenę kupić. W przedwstępnej umowie sprzedaży strony postanowiły także, że umowa sprzedaży zostanie zawarta pod warunkiem uzyskania przez Przedsiębiorstwo (...) Sp. z o.o. warunków zabudowy i zagospodarowania terenu o powierzchni zabudowy od 1 tys. m² do 2 tys. m² wraz z pawilonem usługowo – handlowym z dworcem autobusowym, stacją paliw z pawilonem obsługi i drogami dojazdowymi wraz z urządzeniami budowlanymi przy ulicy (...) w N. na terenie działek nr (...). Strony tej

umowy zgodnie postanowiły również, że przysługujące na jej podstawie kupującemu T. N. prawa i obowiązki mogą być scedowane na osoby trzecie.

W dniu 8 marca 2007 roku Burmistrz N. wydał decyzję nr (...) ustalającą na rzecz Przedsiębiorstwa (...) Spółki z o.o. warunki zabudowy dla powyższej inwestycji.

Z ustaleń Sądu I instancji wynika, że na przełomie 2006/2007 roku T. N. złożył M. C. propozycję nabycia od Przedsiębiorstwa (...) Sp. z o.o. nieruchomości położonej w N., oznaczonej działkami numer (...), celem zrealizowania na niej inwestycji, a następnie odsprzedania tej nieruchomości z zyskiem innemu inwestorowi.

W dniu 27 kwietnia 2007 roku T. N. oraz M. C. zawarli umowę cesji w formie aktu notarialnego, na mocy której T. N. scedował na rzecz M. C. wszelkie prawa wynikające z umowy przedwstępnej sprzedaży zawartej 18 sierpnia 2006 roku. O dokonanej cesji T. N. zawiadomił Przedsiębiorstwo (...) Sp. z o.o.

W tym samym akcie notarialnym M. C. udzielił T. N. pełnomocnictwa m.in. do: zawarcia umowy kupna - sprzedaży nieruchomości niezabudowanej składającej się z działki nr (...) i działki nr (...) położonych w N. na warunkach ustalonych w umowie przedwstępnej sprzedaży lub na innych warunkach według uznania pełnomocnika.

Sąd Okręgowy ustalił, że w dniu 10 lipca 2007 roku pomiędzy Przedsiębiorstwem (...) Sp. z o.o. a M. C. zawarta została w formie aktu notarialnego umowa sprzedaży, na mocy której Przedsiębiorstwo (...) Sp. z o.o. sprzedało M. C. zabudowaną nieruchomość położoną w N., oznaczoną działkami numer (...).

M. C. zobowiązał się do wybudowania pawilonu usługowo – handlowego z dworcem autobusowym, stacji paliw z pawilonem obsługi i dróg dojazdowych wraz z urządzeniami budowlanymi na ww. nieruchomości w terminie do dnia 31 grudnia 2009 roku.

W akcie notarialnym zawarte zostało również postanowienie o przeniesieniu przez Przedsiębiorstwo (...) Sp. z o.o., nieodpłatnie na rzecz kupującego M. C. wszelkich praw i obowiązków wynikających z decyzji Burmistrza N. z 8 marca 2007 roku ustalającej na rzecz Przedsiębiorstwa (...) Sp. z o.o. warunki zabudowy dla powyższej inwestycji.

Ponadto M. C. zobowiązał się w terminie 14 dni po wykonaniu budynków i budowli zgodnie z decyzją o warunkach zabudowy, określić i ograniczyć do wymienionych w treści aktu pomieszczeń zakres wykonywania obciążającego nabytą nieruchomość prawa użytkowania ustanowionego na rzecz spółki Przedsiębiorstwo (...) Sp. z o.o. i jej następców prawnych.

Strony umowy zgodnie postanowiły, że kupujący M. C. zapłaci karę umowną w wysokości 1 mln zł, jeżeli ze swojej winy nie wykona inwestycji w terminie określonym w umowie lub nie zezwoli sprzedającemu na użytkowanie wybudowanej części obiektu.

W akcie notarialnym wskazano, że M. C. zamieszkuje w W. przy ulicy (...), jako adres do doręczeń wskazano natomiast K., ulicę (...).

W dniu 6 listopada 2007 roku Starosta (...) wydał decyzję numer (...) na rzecz Przedsiębiorstwa (...) Sp. z o.o., zatwierdzającą projekt budowlany i udzielającą pozwolenia na budowę pawilonu handlowego z dworcem autobusowym wraz z instalacjami oraz infrastrukturą techniczną dróg, chodników i parkingów przewidzianych do realizacji na terenie działek numer (...) w N..

W dniu 3 kwietnia 2008 roku wydana została przez Starostę (...) na rzecz Przedsiębiorstwa (...) Sp. z o.o. decyzja nr (...) o pozwoleniu na budowę stacji paliw, pawilonu obsługi i dróg dojazdowych wraz z instalacjami: wodociągową, kanalizacji sanitarnej, elektrycznej, centralnego ogrzewania i wentylacyjnej, przewidzianych do realizacji na terenie działki nr (...) w N..

W dniu 19 grudnia 2007 roku Burmistrz N. wydał decyzję ustalającą środowiskowe uwarunkowania dla przedsięwzięcia.

Sąd I instancji ustalił, że w dniu 9 maja 2008 roku pomiędzy M. C., reprezentowanym przez T. N., oraz (...) Sp. z o.o. z siedzibą w P. została zawarta umowa sprzedaży, na mocy której M. C. sprzedał (...) Sp. z o.o. nieruchomość położoną w N., oznaczoną działkami numer (...).

(...) Sp. z o.o. oświadczył, że znane są mu postanowienia § 5 i § 6 umowy sprzedaży z dnia 10 lipca 2007 roku. Złożył także oświadczenie, że wybuduje pawilon usługowo – handlowy z dworcem autobusowym, stacją paliw z pawilonem obsługi i drogami dojazdowymi wraz z urządzeniami budowlanymi przy ulicy (...) w N. na terenie działek numer (...) w obrębie (...) miasta N., zgodnie z decyzjami o pozwoleniu na budowę.

(...) Sp. z o.o. zobowiązał się do poinformowania Przedsiębiorstwa (...) Sp. z o.o. o rozpoczęciu budowy na przedmiotowej nieruchomości na co najmniej 60 dni przed rozpoczęciem inwestycji oraz ograniczenia, po wybudowaniu budynków i budowli na przedmiotowej nieruchomości zgodnie z decyzją o warunkach zabudowy, zakresu wykonywania obciążającego przedmiotową nieruchomość prawa użytkowania ustanowionego na rzecz spółki Przedsiębiorstwo (...) Sp. z o.o. i jej następców prawnych w sposób określony w umowie.

Ponadto T. N. zobowiązał się do podjęcia działań w celu uzyskania i dostarczenia spółce (...) Sp. z o.o. w najwcześniejszym możliwym terminie wypisu aktu notarialnego obejmującego zgodę Przedsiębiorstwa (...) Sp. z o.o. z siedzibą w G. na ograniczenie przez każdorazowego właściciela przedmiotowej nieruchomości, w tym spółkę (...) Sp. z o.o. w P., sposobu i zakresu wykonywania prawa użytkowania ustanowionego na ww. nieruchomości na rzecz Przedsiębiorstwa (...) Sp. z o.o. oraz na rzecz jej następców prawnych w sposób określony w akcie.

W dniu 3 lipca 2008 roku Starosta (...) wydał decyzję nr (...) o przeniesieniu za zgodą stron decyzji nr (...) z 3 kwietnia 2008 roku wydanej przez Starostę (...) o pozwoleniu na budowę stacji paliw, pawilonu obsługi i dróg dojazdowych wraz z instalacjami: wodociągową, kanalizacji sanitarnej, elektrycznej, centralnego ogrzewania i wentylacyjną, przewidzianych do realizacji na terenie działki nr (...) w N., z poprzedniego inwestora tj. Przedsiębiorstwa (...) Sp. z o.o. na rzecz nowego inwestora, tj. (...) Sp. z o.o.

Sąd Okręgowy ustalił, że (...) Sp. z o.o. z siedzibą w P. zakończył budowę dworca na terenie nieruchomości nabytej od M. C. w 2010 roku. W dniu 4 sierpnia 2010 roku Powiatowy Inspektor Nadzoru Budowlanego w Powiecie (...) wydał decyzję nr (...) o udzieleniu inwestorowi - (...) Sp. z o.o. w P. pozwolenia na użytkowanie pawilonu handlowego z dworcem autobusowym wraz z instalacjami: energetyczną, gazową, wodociągową, kanalizacyjną sanitarną i deszczową, wentylacją mechaniczną i grawitacyjną wraz z układem komunikacyjnym, położonego na terenie działki nr (...) w N.. Oddanie dworca do użytku nastąpiło w październiku 2010 roku.

Część inwestycji w postaci stacji paliw nie została zrealizowana, a stacja kontenerowa została zdemontowana. Osoby działające w imieniu (...) Sp. z o.o. tłumaczyły fakt niewybudowania stacji paliw zbyt małą ilością miejsca na parkingi.

Pismem z dnia 10 lipca 2011 roku pełnomocnik Przedsiębiorstwa (...) Sp. z o.o. wezwał spółkę (...) Sp. z o.o. w P. do zapłaty kary umownej w wysokości 1.000.000 zł wskazując, że jako następcą prawnym M. C., była zobowiązana do wybudowania w terminie do dnia 31 grudnia 2009 roku na terenie nieruchomości położonej w N. przy ulicy (...) pawilonu handlowego wraz z dworcem autobusowym, stacją paliw z pawilonem obsługi i dróg dojazdowych oraz że nie wywiązała się ze wszystkich zobowiązań, ponieważ obiekty zostały wybudowane ze znacznym opóźnieniem, natomiast stacja paliw w ogóle nie została wybudowana.

W odpowiedzi na powyższe pismo pełnomocnik spółki (...) Sp. z o.o. w P. w piśmie z 28 lipca 2011 roku, skierowanym do pełnomocnika Przedsiębiorstwa (...) Sp. z o.o. wskazał, że spółka (...) Sp. z o.o. nie jest następcą prawnym M. C., co oznacza że nie może odpowiadać za realizację zaciąganych przez niego zobowiązań. Przyznał natomiast, że spółka (...)

Sp. z o.o. kupując od M. C. przedmiotową nieruchomość zobowiązała się wobec niego, że wybuduje na niej opisany w umowie obiekt, bez określania jego terminu realizacji oraz bez poddawania się jakimkolwiek sankcjom.

Z ustaleń Sądu Okręgowego wynika, że dniu 5 października 2011 roku doszło do spotkania Przedsiębiorstwa (...) Sp. z o.o. i (...) Sp. z o.o..

Spółka (...) Sp. z o.o. z siedzibą w P. w celu wybudowania stacji paliw chciała zakupić na terenie N. stosowną działkę, jednakże odpowiedniej na ten cel nieruchomości nie znalazła. Przedsiębiorstwo (...) Sp. z o.o. wskazywało, że może być to także teren (...) w T., S., K. (...) Sp. z o.o. miała przekazać taki teren na własność Przedsiębiorstwu (...) Sp. z o.o., które będzie mogłoby wybudować na nim myjnię samoobsługowe i przy tych myjniach stację paliw.

Pismem z listopada 2011 roku spółka (...) Sp. z o.o. poinformowała Przedsiębiorstwo (...) Sp. z o.o., że są w trakcie opracowywania możliwych terenów pod myjnię, jednak ich weryfikacja wymaga więcej czasu.

Ostatecznie żaden teren na rzecz Przedsiębiorstwa (...) Sp. z o.o. nie został przekazany i spółka ta nie wybudowała nigdzie stacji paliw.

Pismem z dnia 16 grudnia 2011 roku pełnomocnik Przedsiębiorstwa (...) Sp. z o.o. wezwał M. C. do zapłaty na rzecz tej spółki kary umownej w wysokości 1.000.000 zł. Pismo to zostało skierowane na adres M. C. w W. i nie zostało przez niego odebrane.

Sąd Okręgowy ustalił, że dniu 31 grudnia 2011 roku pełnomocnik Przedsiębiorstwa (...) Sp. z o.o. nadał w urzędzie pocztowym skierowany do Sądu Rejonowego w Gryficach wniosek o zawezwanie M. C. i spółkę (...) Sp. z o.o. do próby ugodowej w sprawie o zapłatę 1.000.000 zł kary umownej na podstawie § 6 lit. g umowy sprzedaży nieruchomości w N. z 10 lipca 2007 roku. Pełnomocnik „Przedsiębiorstwa (...)” Sp. z o.o. wskazał jako adres zamieszkania M. C.: W., ulicy (...), w związku z czym cała korespondencja z Sądu była kierowana na ten adres. M. C. nie podjął tej korespondencji. O fakcie podjęcia wobec niego przez stronę powodową kroków prawnych mających na celu dochodzenie przeciwko niemu należności z tytułu kary umownej przewidzianej w umowie sprzedaży z 10 lipca 2007 roku M. C. dowiedział się dopiero w grudniu 2013 roku, gdy na podstawie wyroku zaocznego Sądu Okręgowego w Szczecinie z 25 listopada 2013 roku, zaopatrzonego w klauzulę wykonalności, zostało wszczęte przeciwko niemu postępowanie egzekucyjne.

Sąd Okręgowy ustalił, że w dniu 31 stycznia 2012 roku, działając na wniosek (...) Sp. z o.o. Spółki komandytowej z siedzibą w K. jako pełnomocnika spółki (...) Sp. z o.o. z siedzibą w P., Burmistrz N. wydał decyzję o przeniesieniu decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach z 19 grudnia 2007 roku wydaną przez Burmistrza N., z (...) z siedzibą w P. na spółkę (...) Sp. z o.o. z siedzibą w P..

W dniu 11 czerwca 2012 roku Starosta (...) wydał decyzję na rzecz (...) Sp. z o.o. w P. o wygaśnięciu wydanych przez Starostę (...) następujących decyzji: 1) nr (...) z dnia 3 kwietnia 2008 roku o pozwoleniu na budowę stacji paliw, pawilonu obsługi i dróg dojazdowych wraz z instalacjami: wodociągową, kanalizacji sanitarnej, elektryczną, centralnego ogrzewania i wentylacyjną przewidzianych do realizacji na terenie działki nr (...) w obrębie ewidencyjnym nr (...) miasta N., 2) nr (...) z dnia 3 lipca 2008 roku przenoszącej ww. pozwolenie na budowę z poprzedniego inwestora na rzecz spółki (...) Sp. z o.o., gdyż budowa nie została rozpoczęta przed upływem 3 lat od dnia, w którym ta decyzja stała się ostateczna.

W dniu 13 kwietnia 2012 roku do Starostwa Powiatowego w G. wystąpiła (...) Sp. z o.o. Spółka komandytowa z siedzibą w K., działająca w imieniu i z upoważnienia spółki (...) Sp. z o.o. w P. z wnioskiem o udzielenie pozwolenia na budowę stacji paliw, pawilonu obsługi i dróg dojazdowych wraz z instalacją wodociągową, kanalizacji sanitarnej, deszczowej i elektroenergetycznej oraz pylonu reklamowego na działce nr (...) w N..

Pismem z dnia 4 czerwca 2012 roku skierowanym do spółki (...) Sp. z o.o. Spółki komandytowej z siedzibą w K., Burmistrz N. odpowiadając na wniosek w sprawie wyjaśnienia wątpliwości co do treści decyzji z dnia 19 grudnia 2007 roku poinformował, że jakakolwiek zmiana w zakresie technicznym lub technologicznym w stosunku do zakresu,

który był przedmiotem analizy w ww. decyzji powoduje, że mamy do czynienia z całkiem innym przedsięwzięciem z punktu widzenia technicznego lub technologicznego, które podlega procesowi zmiany decyzji obowiązującej lub wydania nowej decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach.

Sąd Okręgowy zważył, iż na podstawie art. 347 k.p.c. w niniejszej sprawie zaistniała konieczność uchylecia wyroku zaocznego Sądu Okręgowego w Szczecinie z dnia 25 listopada 2013 roku w pkt I, III, IV i V sentencji, albowiem powództwo nie zasługiwało na uwzględnienie.

Przedmiotem sporu pomiędzy stronami była po pierwsze kwestia, czy doszło do skutecznego przeniesienia przez M. C. na spółkę (...) Sp. z o.o. w P. wszystkich jego obowiązków względem Przedsiębiorstwa (...) Sp. z o.o., wynikających z umowy sprzedaży z 10 lipca 2007 roku, w tym przede wszystkim obowiązku wybudowania pawilonu handlowego wraz z dworcem autobusowym oraz stacji paliw, pawilonu obsługi i dróg dojazdowych w zakreślonym terminie do 31 grudnia 2009 roku, a także obowiązku zapłaty kary umownej w wysokości 1.000.000 zł w razie niewywiązania się z tego obowiązku, po drugie czy w wyniku przeniesienia za wyrażoną przez Przedsiębiorstwo (...) Sp. z o.o. zgodą decyzji o pozwoleniu na budowę pawilonu handlowego wraz z dworcem autobusowym oraz decyzji o pozwoleniu na budowę stacji paliw, pawilonu obsługi i dróg dojazdowych na rzecz spółki (...) Sp. z o.o., doszło tym samym do zwolnienia M. C. z jego zobowiązania względem Przedsiębiorstwa (...) Sp. z o.o. wybudowania ww. obiektów, a w konsekwencji także i obowiązku zapłaty kary umownej w razie określonych w ww. umowie z 10 lipca 2007 roku przesłanek, po trzecie czy zawierając jako pełnomocnik M. C. umowę sprzedaży z 10 lipca 2007 roku T. N. przekroczył zakres udzielonego mu przez pozwanego pełnomocnictwa, po czwarte czy niewybudowanie przez M. C. na terenie ww. nieruchomości wymienionych wcześniej obiektów było przez niego zawinione oraz po piąte wreszcie, czy doszło do przedawnienia zgłoszonego przez powoda roszczenia o zapłatę kary umownej.

Sąd Okręgowy wskazał, że nie doszło do skutecznego przeniesienia przez M. C. na spółkę (...) Sp. z o.o. w P. wszystkich jego obowiązków względem Przedsiębiorstwa (...) Sp. z o.o., wynikających z umowy sprzedaży z 10 lipca 2007 roku w zakreślonym terminie do 31 grudnia 2009 roku, a także obowiązku zapłaty kary umownej w wysokości 1.000.000 zł w razie niewywiązania się z tego obowiązku. Umowa taka wówczas stanowiłaby bowiem w istocie umowę o przejęcie długu, które stosownie do treści art. 519 § 2 k.c. może nastąpić jedynie poprzez umowę między wierzycielem a osobą trzecią za zgodą dłużnika, bądź też poprzez umowę między dłużnikiem a osobą trzecią za zgodą wierzyciela. Art. 522 k.c. stanowi natomiast, że umowa o przejęcie długu powinna być pod nieważnością zawarta na piśmie. To samo dotyczy zgody wierzyciela na przejęcie długu. Zgromadzony w przedmiotowej sprawie materiał dowodowy nie dał podstaw do poczynienia ustaleń, aby doszło do zawarcia pomiędzy Przedsiębiorstwem (...) Sp. z o.o., a (...) Sp. z o.o. w P., umowy na mocy której spółka (...) Sp. z o.o. w P. przejmowałaby wskazane powyżej zobowiązania M. C. względem Przedsiębiorstwa (...) Sp. z o.o. Brak jest również zgody dłużnika, czyli M. C. na takie przejęcie jego zobowiązań względem Przedsiębiorstwa (...) Sp. z o.o. Niewątpliwie doszło natomiast do zawarcia w dniu 9 maja 2008 roku umowy pomiędzy pozwanym M. C., w imieniu i na rzecz którego działał jako pełnomocnik T. N., a spółką (...) Sp. z o.o. Umowa ta jednakże nie miała charakteru prawnego umowy o przejęcie długu. Przede wszystkim zauważyć należy, że w żadnym miejscu tej umowy nie ma mowy o przeniesieniu na spółkę (...) Sp. z o.o. zobowiązań M. C. względem Przedsiębiorstwa (...) Sp. z o.o. z umowy sprzedaży z 10 lipca 2007 roku. (...) Sp. z o.o. oświadczył jednocześnie, że wybuduje pawilon usługowo – handlowy z dworcem autobusowym, stację paliw z pawilonem obsługi i drogami dojazdowymi wraz z urządzeniami budowlanymi w N. na terenie działek numer (...), zgodnie z decyzjami o pozwoleniu na budowę. To ostatnie oświadczenie ma w istocie charakter zobowiązania spełnienia świadczenia niepieniężnego na rzecz M. C. i nie zostało poddane żadnej sankcji. Fakt jego osobnego złożenia przez bez odwoływania się w tym zakresie do treści ww. umowy sprzedaży z 10 lipca 2007 roku, prowadzi do wniosku, że doszło do powstania nowego stosunku zobowiązaniowego pomiędzy M. C., a spółką (...) Sp. z o.o. w P., a nie do przeniesienia zobowiązania M. C. z umowy z 10 lipca 2007 roku.

Sąd Okręgowy wskazał, że Przedsiębiorstwo (...) Sp. z o.o. niewątpliwie powzięło wiadomość o dokonanej przez pozwanego M. C. na rzecz spółki (...) Sp. z o.o. w P. sprzedaży przedmiotowej nieruchomości oraz że to spółka (...) Sp. z o.o. w P. miała budować na tej nieruchomości obiekty o jakich była wcześniej mowa. Już chociażby samo zobowiązanie się przez T. N. w akcie notarialnym z 9 maja 2008 roku do uzyskania odpowiednich zgód i decyzji jednoznacznie

wskazuje, że Przedsiębiorstwo (...) Sp. z o.o. nie tylko że wyrażało dorozumianą zgodę na to, iż to (...) Sp. z o.o. w P. będzie realizowało inwestycję na przedmiotowej nieruchomości polegającą na wybudowaniu ww. obiektów, ale również współdziałało przy dokonanej zmianie podmiotu będącego wykonawcą inwestycji.

W ocenie Sądu Okręgowego zgromadzony w sprawie materiał dowodowy nie dał podstaw do poczynienia ustaleń, aby Przedsiębiorstwo (...) Sp. z o.o. wyraziło zgodę na przeniesienie z pozwanego M. C. na rzecz spółki (...) Sp. z o.o. w P. zobowiązania pozwanego o treści określonej w ww. umowie sprzedaży z 10 lipca 2007 roku. Sama zgoda na zmianę wykonawcy inwestycji polegającej na budowie ww. obiektów, nawet wyrażona w formie pisemnej, nie oznacza jeszcze zgody na przeniesienie na inny podmiot wszystkich elementów zobowiązania dotychczasowego dłużnika, nie doszło więc do zawarcia umowy cesji zobowiązania.

Sąd I instancji zważył, że władze Przedsiębiorstwa (...) Sp. z o.o. były zorientowane co do przebiegu procesu inwestycyjnego na nieruchomości o jakiej mowa, w tym zwłaszcza jaki podmiot miał tą inwestycję faktycznie realizować, jeśli chodzi o wybudowanie ww. obiektów. Przedsiębiorstwo (...) Sp. z o.o. nie było jednakże już właścicielem przedmiotowej nieruchomości, ani stroną umowy sprzedaży z 9 maja 2008 roku. Nie miało zatem możliwości kształtowania treści tej umowy, ani nawet faktycznego wpływu na podjęcie przez pozwanego decyzji o sprzedaży tej nieruchomości innemu podmiotowi. Ze spółką (...) Sp. z o.o. w P. nie wiązał go w istocie żaden stosunek obligacyjny. Zrozumiałym jest zatem, że w tej sytuacji Przedsiębiorstwo (...) Sp. z o.o. skierowało swe roszczenie o zapłatę kary umownej do pozwanego M. C.. Jedynym instrumentem, poprzez wykorzystanie którego Przedsiębiorstwo (...) Sp. z o.o. mogło mieć wpływ na to, jaki podmiot ostatecznie zrealizuje inwestycję polegającą na wybudowaniu ww. obiektów, było wyrażenie zgody na przeniesienie na ten właśnie podmiot decyzji administracyjnych o pozwoleniu na budowę. Jak wynika z poczynionych ustaleń faktycznych, Przedsiębiorstwo (...) Sp. z o.o. wyraziło zgodę na przeniesienie ww. decyzji na spółkę (...) Sp. z o.o. w P., w konsekwencji czego decyzje te przeniesione zostały na ten właśnie podmiot. Skutkiem tych czynności prawnych nie było zwolnienie pozwanego z zaciągniętego zobowiązania.

Sąd Okręgowy wskazał również, że T. N. działając jako pełnomocnik M. C. przy zawarciu w dniu 10 lipca 2007 roku umowy sprzedaży ze spółką Przedsiębiorstwo (...) Sp. z o.o. nie przekroczył zakresu udzielonego mu umocowania. Jak słusznie zauważył pełnomocnik powoda na rozprawie w dniu 18 maja 2015 roku, treść udzielonego T. N. w formie aktu notarialnego z 27 kwietnia 2007 roku pełnomocnictwa obejmowała wszak w sposób wyraźny umocowanie do zawarcia umowy kupna - sprzedaży nieruchomości niezabudowanej składającej się z działki nr (...) i działki nr (...) położonych w N. na warunkach ustalonych w umowie przedwstępnej sprzedaży lub na innych warunkach według uznania pełnomocnika. Zakres pełnomocnictwa T. N. do działania w imieniu i na rzecz M. C. w związku z zawarciem tej umowy został określony bardzo szeroko i w jego zakresie mieści się ustalenie kary umownej.

Wobec ustalenia związania stroną umową z dnia 10 lipca 2010 r. zawierającego karę umowną Sąd Okręgowy przystąpił do ustalenia spełnienia przesłanek warunkujących powstanie roszczenia o zapłatę kary umownej zgodnie z art. 483 k.c.

Strony niniejszego postępowania dodatkowo wprowadziły do postanowienia umownego ustanawiającego karę umowną przesłankę zawinienia. Strony nie określiły w umowie, co rozumieją pod pojęciem winy. Żaden z przepisów kodeksu cywilnego nie wprowadza legalnej definicji winy. W doktrynie przyjmuje się jednak, że wina zachodzi wówczas, gdy sprawcy szkody można postawić zarzut obiektywnej oraz subiektywnej niewłaściwości zachowania. Obiektywny element winy stanowi tzw. bezprawność rozumiana jako sprzeczność działania lub zaniechania sprawcy z całym porządkiem prawnym: z konkretnym przepisem (naruszenie konkretnych nakazów lub zakazów), z zasadami współżycia społecznego lub innymi normami powszechnie stosowanymi i akceptowanymi w danym społeczeństwie (np. zasadami uczciwego obrotu czy dobrej wiary).

Sąd Okręgowy wskazał, że poza sporem był fakt że pozwany nie wybudował stacji paliw na terenie nieruchomości w N., natomiast dworzec autobusowy został wybudowany przez (...) Sp. z o.o. z opóźnieniem. Zaistniały zatem niewątpliwie obiektywne przesłanki pozwalające zasadnie stwierdzić, iż M. C. nie wykonał w ogóle części zobowiązania, a część została wykonana z opóźnieniem. W ocenie Sądu Okręgowego działanie pozwanego nie było jednak zawinione. Przede wszystkim nie doszło do skutecznego przeniesienia na rzecz M. C. wszelkich praw i obowiązków wynikających z

decyzji o warunkach zabudowy dla inwestycji. Przeniesienia decyzji o warunkach zabudowy na rzecz innej osoby dokonuje organ, który wydał tą decyzję, a zatem nie jest możliwe przeniesienie praw i obowiązków wynikających z decyzji o jakiej mowa na podstawie umowy cywilnoprawnej. Ponadto „(...)” Sp. z o.o. wyraziło zgodę na przeniesienie decyzji o pozwoleniu na budowę na przedmiotowej nieruchomości nie na pozwanego, lecz na rzecz (...) Sp. z o.o. w P.. Tym samym M. C. został pozbawiony rzeczywistej możliwości budowy tych obiektów, w konsekwencji czego brak jest podstaw do przypisania mu winy. Pozwany M. C. przeniósł w drodze umowy z 9 maja 2008 roku na rzecz spółki (...) Sp. z o.o. w P. własność przedmiotowej nieruchomości oraz wyraził zgodę na to, aby to właśnie ta spółka realizowała inwestycję polegającą na budowie na przedmiotowej nieruchomości ww. obiektów. To do gestii pozwanego należało bowiem, czy wykona on spoczywające na nim względem Przedsiębiorstwa (...) Sp. z o.o. zobowiązanie spełnienia świadczenia niepieniężnego o jakim mowa we własnym zakresie, czy też powierzy jego wykonanie innemu podmiotowi. Istotne jest natomiast, aby spełnione zostały wszelkie warunki dające mu możliwość rzeczywistego wykonania nałożonych umową obowiązków. Takie warunki nie zostały jednakże zapewnione. W tych okolicznościach nie sposób zatem stwierdzić po stronie pozwanego winy, stanowiącej przesłankę jego odpowiedzialności z tytułu kary umownej.

Niezależnie od przedstawionych dotychczas okoliczności i argumentacji, za oddaleniem powództwa „przemawiał również podniesiony przez pozwanego zarzut przedawnienia. Roszczenie powoda podlegało trzyletniemu terminowi przedawnienia. Termin ten, uwzględniając fakt, iż termin wykonania przez M. C. świadczenia niepieniężnego oznaczono na dzień 31 grudnia 2009 roku, upłynął 1 stycznia 2013 roku. Pełnomocnik powódki w dniu 31 grudnia 2012 roku, czyli w ostatnim dniu poprzedzającym upływ terminu przedawnienia przedmiotowego roszczenia, nadał na pocztę skierowany do Sądu Rejonowego w Gryficach wniosek o zawezwanie M. C. oraz spółki (...) Sp. z o.o. w P. do próby ugodowej w sprawie o zapłatę 1.000.000 zł kary umownej na podstawie § 6 lit. g umowy sprzedaży nieruchomości w N. - akt notarialny z 10 lipca 2007 roku. Oddanie pisma procesowego w polskiej placówce pocztowej operatora publicznego, było równoznaczne z wniesieniem go do sądu, co z kolei oznaczałoby, iż pełnomocnik Przedsiębiorstwa (...) Sp. z o.o. złożył wniosek o zawezwanie pozwanego do próby ugodowej przed upływem terminu przedawnienia, który zgodnie z treścią art. 123 § 1 pkt. 1 k.c. prowadziłby do przerwania biegu, niemniej Sąd Okręgowy zauważył, że czynność przed sądem przedsięwzięta bezpośrednio w celu dochodzenia lub ustalenia albo zaspokojenia lub zabezpieczenia roszczenia w rozumieniu art. 123 § 1 pkt. 1 k.c., którą niewątpliwie było zawezwanie, nie została skutecznie dokonana. Pełnomocnik „Przedsiębiorstwa (...)” Sp. z o.o. nie podał w przedmiotowym wniosku adresu, pod którym mogłaby być pozwanemu skutecznie doręczana korespondencja. Wskazał jedynie adres zamieszkania pozwanego w W., nie podał natomiast jego adresu do doręczeń w K.. Adres ten były przy tym znany powodowi, albowiem został on podany w akcie notarialnym z 10 lipca 2007 roku jako adres do doręczeń M. C.. W konsekwencji nie doszło do skutecznego przerwania biegu terminu przedawnienia roszczenia.

O kosztach procesu orzeczono na podstawie art. 98 i 99 k.p.c.

Na podstawie art. 98 k.p.c. oraz art. 113 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 roku o kosztach sądowych w sprawach cywilnych Sąd nakazał pobrać od powoda na rzecz Skarbu Państwa Sądu Okręgowego w Szczecinie kwotę 448,26 złotych tytułem nieuiszczonych kosztów sądowych.

Od powyższego orzeczenia apelację wywiódł powód, wnosząc o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez utrzymanie wyroku zaocznego sygn. akt I C 570/13 z dnia 25 listopada 2013 r. w mocy w całości, w tym w punktach I, III, IV i V oraz o zasądzenie na powoda od pozwanej kosztów procesu za obie instancje według norm przepisanych.

Zaskarżonemu orzeczeniu zarzucił:

1. naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. przez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów i przyjęcie, że pozwany nie ponosi winy w niewykonaniu zobowiązania z uwagi na przeniesienie przez powoda decyzji o pozwoleniu na budowę na inną niż pozwany osobę w sytuacji, gdy powód dokonał przeniesienia decyzji pozwolenia na budowę nie tylko za wiedzą i zgodą pozwanego, ale wręcz na jego wniosek oraz na rzecz podmiotu któremu pozwany sprzedał wcześniej

nieruchomość, na której miały zostać wybudowane obiekty, których niewybudowanie w oznaczonym terminie rodziło po stronie pozwanej obowiązek zapłaty kary umownej w wysokości 1.000.000 zł,

2. naruszenie art. 474 k.c. przez jego niezastosowanie, gdy z przedstawionego materiału dowodowego (akt notarialny Rep. A nr (...)) wynika, że pozwany powierzył wykonanie zobowiązań innemu podmiotowi,

3. naruszenie art. 123 § 1 pkt 1 k.c. przez jego niewłaściwą wykładnię i zastosowanie poprzez uznanie, iż samo wniesienie zażalenia do próby ugodowej nie przerywa biegu terminu przedawnienia, a do tego niezbędne jest rzeczywiste doręczenie przez Sąd drugiej stronie zażalenia do próby ugodowej, a nadto uznanie, że wniesienie zażalenia do próby ugodowej do niewłaściwego Sądu nie skutkuje przerwaniem biegu przedawnienia.

W uzasadnieniu apelacji powód uszczegółowił zarzuty apelacyjne.

W odpowiedzi na apelację pozwany wniósł o oddalenie apelacji oraz o zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa prawnego według norm przepisanych, wskazując w uzasadnieniu na prawidłowość rozstrzygnięcia Sądu I instancji.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługiwała na uwzględnienie.

Sąd Apelacyjny podziela ustalenia faktyczne sądu pierwszej instancji, a także wywiedzione w oparciu o te ustalenia wnioski prawne, które zostały odniesione do właściwie zastosowanych przepisów i czyni je integralną częścią swojego uzasadnienia. Wbrew zarzutom skarżącego Sąd I instancji nie dopuścił się uchybień przy ustalaniu stanu faktycznego stanowiącego podstawę rozstrzygnięcia, jak również nie naruszył przepisów prawa materialnego znajdujących zastosowanie w sprawie. Sąd Okręgowy szeroko i trafnie omówił zastosowane przepisy i Sąd Apelacyjny nie widzi potrzeby powtarzania tych rozważań, w pełni je akceptując.

W pierwszej kolejności powód zarzucił rozstrzygnięcia Sądu I instancji naruszenie art. 233 § 1 k.p.c.

W ocenie Sądu Apelacyjnego sąd orzekający ma zapewnioną ustawową swobodę w ocenie wiarygodności i mocy dowodów według własnego przekonania powziętego w wyniku bezpośredniego zetknięcia się z dowodami. Jeżeli więc z określonego materiału dowodowego sąd wyprowadził wnioski logicznie poprawne i zgodne z zasadami doświadczenia życiowego, to taka ocena dowodów nie narusza art. 233 § 1 k.p.c. i musi się ostać, choćby nawet w równym stopniu, na podstawie tego samego materiału dowodowego, dawały się wysnuć wnioski odmienne. Tylko w przypadku, gdy brak jest logiki w powiązaniu wniosków z zebranymi dowodami lub gdy wnioskowanie sądu wykracza poza schematy logiki formalnej albo wbrew zasadom doświadczenia życiowego, nie uwzględnia jednoznacznych praktycznych związków przyczynowo-skutkowych, to przeprowadzona przez sąd ocena dowodów może zostać skutecznie podważona (por. wyrok SN z dnia 27 września 2002r. II CKN 817/00).

Zdaniem Sądu Apelacyjnego w niniejszej sprawie Sąd Okręgowy prawidłowo dokonał oceny całego zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego oraz prawidłowo ustalił stan faktyczny będący podstawą rozstrzygnięcia. W szczególności Sąd Apelacyjny podziela ustalenia Sądu Okręgowego co do braku zawinienia w niewykonaniu zobowiązania przez pozwanego, które to zawinienie stanowiło przesłankę naliczenia kary umownej.

Oceny stanu faktycznego dokonanej przez Sąd Okręgowy, którą podziela Sąd Apelacyjny nie zmienia okoliczność, że powód dokonał przeniesienia decyzji pozwolenia na budowę nie tylko za wiedzą i zgodą pozwanego, ale wręcz na jego wniosek oraz na rzecz podmiotu, któremu pozwany sprzedał wcześniej nieruchomość.

Przeniesienie przez powoda pozwolenia na budowę na podmiot inny niż pozwany, niezależnie od motywów tego przeniesienia, wniosku pozwanego, czy jego zgody, stanowiło w istocie zgodę powoda na zmianę wykonawcy inwestycji. W związku z tym pozwany, z obiektywnych przyczyn, formalnie leżących po stronie powoda, nie mógł wykonać zobowiązania. Tym samym nie doszło do zawinionego działania pozwanego, albowiem niewykonanie

zobowiązania nastąpiło za zgodą powoda. Pozwany nie naruszył tym samym norm społecznych, zasad współżycia społecznego, czy przepisów prawa. W związku z tym jego zachowanie nie może być uznane za bezprawne, a w konsekwencji za zawinione. Sąd Okręgowy słusznie przyjął, że w konsekwencji braku zawinienia po stronie pozwanego roszczenie o zasądzenie kary umownej nie może być uwzględnione.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, wbrew twierdzeniom skarżącego, Sąd I instancji nie dopuścił się również naruszenia art. 474 k.c. Zgodnie z powołanym przepisem dłużnik odpowiedzialny jest jak za własne działanie lub zaniechanie za działania i zaniechania osób, z których pomocą zobowiązanie wykonywa, jak również osób, którym wykonanie zobowiązania powierza. Przepis powyższy stosuje się także w wypadku, gdy zobowiązanie wykonywa przedstawiciel ustawy dłużnika.

W okolicznościach niniejszej sprawy, wobec tego, że pozwany sam nie wykonał zobowiązania wobec powoda, a nie doszło też do zwolnienia pozwanego z długu, zastosowanie w niniejszej sprawie znajduje art. 474 k.c. Pozwany odpowiada więc za to, że (...) sp. z o.o. nie wybudowała stacji paliw. Niemniej wskazać należy, że powód dochodzi roszczenia z tytułu kary umownej, na podstawie zawartej między stronami umowy. Przesłanką naliczenia kary umownej była wina w niewykonaniu zobowiązania po stronie pozwanego. Tej okoliczności natomiast nie wykazał powód, w konsekwencji czego brak było podstaw do przyjęcia, że pozwany tę odpowiedzialność ponosi, co szerzej było omówione przy zarzucie naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. Tym samym i ten zarzut powoda należało uznać za nietrafny.

Na uwzględnienie nie zasługiwał również zarzut naruszenia art. 123 § 1 pkt 1 k.c. przez jego niewłaściwą wykładnię i zastosowanie poprzez uznanie, iż samo wniesienie zawezwania do próby ugodowej nie przerywa biegu terminu przedawnienia, a do tego niezbędne jest rzeczywiste doręczenie przez Sąd drugiej stronie zawezwania do próby ugodowej, a nadto uznanie, że wniesienie zawezwania do próby ugodowej do niewłaściwego Sądu nie skutkuje przerwaniem biegu przedawnienia.

Zgodnie z art. 123 § 1 k.c. bieg przedawnienia przerywa się przez każdą czynność przed sądem lub innym organem powołanym do rozpoznawania spraw lub egzekwowania roszczeń danego rodzaju albo przed sądem polubownym, przedsięwziętą bezpośrednio w celu dochodzenia lub ustalenia albo zaspokojenia lub zabezpieczenia roszczenia. Zgodnie z art. 124 § 1 k.c. po każdym przerwaniu przedawnienia biegnie ono na nowo, a zgodnie z art. 124 § 2 k.c. w razie przerwania przedawnienia przez czynność w postępowaniu przed sądem lub innym organem powołanym do rozpoznawania spraw lub egzekwowania roszczeń danego rodzaju albo przed sądem polubownym albo przez wszczęcie mediacji, przedawnienie nie biegnie na nowo, dopóki postępowanie to nie zostanie zakończone.

Sąd Apelacyjny podziela stanowisko Sądu Okręgowego, że w niniejszej sprawie do przerwania biegu przedawnienia nie doszło przez złożenie przez powoda wniosku o zawezwanie do próby ugodowej.

Nie ulega wątpliwości, że powód wniósł o zawezwanie do próby ugodowej pozwanego w ostatnim dniu biegu terminu przedawnienia roszczenia. Niemniej wniosek był obarczony błędem, a mianowicie nie zawierał właściwego, a znanego powodowi, adresu pozwanego do doręczeń. Na skutek błędnego oznaczenia adresu pozwanego, w postępowaniu pojednawczym korespondencję doręczano mu w sposób zastępczy; doręczenia te ze względu na błędny adres były nieskuteczne. Tym samym pozwany był pozbawiony możliwości zapoznania się z zawezwaniem do próby ugodowej, albowiem nigdy nie został mu skutecznie doręczony wniosek powoda. Podkreślić przy tym należy, że powód wiedział o tym, że pozwany nie odbiera korespondencji pod adresem zamieszkania albowiem już w dniu zawarcia umowy sprzedaży nieruchomości pozwany wskazywał adres do korespondencji. Tym samym zawezwanie do próby ugodowej w tej sytuacji, jak zasadnie przyjął Sąd Okręgowy, nie doprowadziło do przerwania biegu terminu przedawnienia.

Powyższej okoliczności nie zmienia błędne przyjęcie przez Sąd I instancji, że na bieg terminu przedawnienia nie wpływa wniosek o zawezwanie do próby ugodowej wniesiony do sądu niewłaściwego miejscowo.

W związku z powyższą argumentacją apelację oddalono w oparciu o art. 385 k.p.c., o czym orzeczono w punkcie I wyroku

O kosztach postępowania Sąd orzekł na podstawie art. 108 § 1 zd. 1 w zw. z art. 98 § 1 k.p.c., zgodnie z którym strona przegrywająca sprawę obowiązana jest zwrócić przeciwnikowi na jego żądanie koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony. Skarżący przegrał sprawę, winien zatem zwrócić pozwanemu koszty postępowania apelacyjnego, na które złożyły się koszty zastępstwa procesowego strony powodowej w kwocie 5.400,00 zł, ustalone stosownie do § 12 ust. 1 pkt 2 w zw. § 6 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (t.j. Dz. U. z 2013 r. poz. 490 ze zm.).

SSA E. Buczkowska-Żuk SSA D. Ryszał SSA M. Sawicka